

USUSRET NOVOM REŽIMU U EUROPSKIM OBITELJSKIM POSTUPCIMA

Pregledni znanstveni rad

UDK 341.9(4)EU

347.61/.64(4)EU

339.923:061.1](4)EU

Primljeno: 5. svibnja 2022.

Ines Medić*

Kornelija Sedlar **

Nakon nešto više od petnaest godina otkako se počela primjenjivati, Uredba Bruxelles II bis odlazi u zasluženu mirovinu. Zamijenit će je Uredba Bruxelles II ter. S ukupno 105 članaka, 98 recitala i 10 priloga nova Uredba može djelovati prilično zastrašujuće. Novom Uredbom u prekogranični režim roditeljske odgovornosti unesene su brojne izmjene i dopune, neke više, a neke manje uspješne. Određena pitanja ostavljena su na razradu nacionalnom zakonodavcu, čime se raspon relevantnih pravnih instrumenata dodatno širi. U radu se predstavljaju i obrazlažu najvažnije novine, ističu problemi i sugeriraju rješenja. Posebno se upozorava na opseg i značaj recitala čija je uloga de facto normativna. Cilj je ovog rada upoznati i pripremiti tijela primjene na promjene koje Uredba donosi. U svakom slučaju, opseg i kompleksnost odredaba BU II ter bit će izazov za nacionalna nadležna tijela.

Ključne riječi: prekogranični obiteljski sporovi, prekogranični sporovi o roditeljskoj odgovornosti, BU II bis, BU II ter

1. UVOD

Broj prekograničnih obitelji na području Europske unije raste iz dana u dan. Procjenjuje se da ih je još prije nekoliko godina bilo oko 16 milijuna, s tendencijom daljnjeg rasta.¹ Stopa razvoda kreće se oko 140 000, a broj slučajeva nezakonitog odvođenja ili zadržavanja djece oko 1800 godišnje. Sve te obitelji očekuju brzo i učinkovito postupanje tijela država članica EU-a u slučaju bračnog spora ili spora o roditeljskoj odgovornosti.

Kako bračni sporovi, sporovi o roditeljskoj odgovornosti i sporovi vezani uz povratak nezakonito odvedenog ili nezakonito zadržanog djeteta imaju posebne karakteristike, koje opravdavaju režim različit od onog predviđenog za građanske i trgovačke predmete, Europska unija još je 2001. godine uspostavila poseban režim utemeljen na procesnoj autonomiji u odnosu na bračne drugove i kriteriju proksimiteta u odnosu na djecu.

* Izvanredna profesorica i pročelnica Katedre za međunarodno privatno pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

** Studentica Integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Splitu

¹ Europska komisija: Helping parents and children involved in cross-border family proceedings, The Brussels IIa Regulation – What will change with the new rules?, srpanj 2016., preuzeto s: https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/brussels2_factsheet_en.pdf, 15. 3. 2022.

Uredbom Vijeća (EZ) br. 1347/2000 (u daljnjem tekstu: BU II)² unificirana su pravila o međunarodnoj nadležnosti i priznanju i ovrsi u bračnim sporovima i sporovima o roditeljskoj odgovornosti, ali je zbog limitirane primjene u odnosu na djecu³ taj prvotni režim ubrzo zamijenjen novom uredbom, Uredbom Vijeća (EZ) br. 2201/2003 (u daljnjem tekstu: BU II bis).⁴

Donošenjem BU II bis predstavljeni su unificirani standardi u sferi međunarodne nadležnosti u bračnim predmetima i predmetima o roditeljskoj odgovornosti, kao i (za to vrijeme) moderne odredbe za priznanje i ovrhu te unificirani postupak priznanja i ovrhe odluka u bračnim predmetima i predmetima o roditeljskoj odgovornosti.⁵ Također je omogućeno automatsko priznanje ovrha odluka o pravu na kontakte s djetetom i odluka o povratku nezakonito odvedenog ili nezakonito zadržanog djeteta, nadopunjene su odredbe Haške konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djeteta iz 1980. godine (u daljnjem tekstu: HK 1980),⁶ a utvrđena su i posebna pravila u pogledu njezine povezanosti s Haškom konvencijom o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece iz 1996. godine (u daljnjem tekstu: HK 1996).⁷

Nakon nešto više od petnaest godina od datuma početka njezine primjene⁸ Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 1. kolovoza ove godine bit će zamijenjena novom uredbom, Uredbom Vijeća (EU) 2019/1111 (u daljnjem tekstu: BU II ter).⁹ I toj je izmjeni prethodio niz studija, konzultacija i drugih pripremnih aktivnosti, koje su upozorile na potrebu ažuriranja sadržaja aktualne Uredbe, kao što je Izvješće Komisije Europskom parlamentu, Vijeću i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru o primjeni BU II bis.¹⁰ Potreba za završetkom odredaba Uredbe odnosila se na oba područja obuhvaćena Uredbom,¹¹ s

² Council Regulation (EC) No 1347/2000 of 29 May 2000 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in matrimonial matters and in matters of parental responsibility for children of both spouses, Sl. l. L 160/19, od 30. 6. 2000.

³ Navedena Uredba primjenjivala se samo na roditeljsku odgovornost za zajedničku djecu bračnih drugova, pod uvjetom da se o tome odlučivalo u vezi s bračnim sporom (čl. 3. BU II). To znači da su djeca izvanbračnih drugova, djeca jednog od supružnika i djeca čiji su roditelji tražili rastavu ili razvod u vrijeme koje se ne podudara sa sporom o roditeljskoj odgovornosti ostala izvan polja primjene te Uredbe.

⁴ Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenog 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u sporovima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, Sl. l. L 338/1, od 23. 12. 2003.

⁵ Medić Musa, Ines: Komentar Uredbe BU II bis u području roditeljske skrbi, Pravni fakultet u Osijeku, Osijek, 2012, str. 23.

⁶ NN MU 8/2018.

⁷ NN MU 5/2009.

⁸ Uredba se primjenjuje od 1. ožujka 2005., osim čl. 67., 68., 69. i 70.

⁹ Uredba Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece, Sl. l. L 178/1, od 2. 7. 2019.

¹⁰ Vidi: Izvješće Komisije Europskom parlamentu, Vijeću i Europskom gospodarskom i socijalnom odboru o primjeni Uredbe Vijeća (EZ) o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, COM (2014) 225 final, od 15. 4. 2014.

¹¹ Tako se u području bračnih sporova pokazalo da primjena alternativnih (umjesto hijerarhijskih) temelja za zasnivanje međunarodne nadležnosti potiče tzv. „juriš na sud“, odnosno što brže pokretanje postupka

naglasak na segment roditeljske odgovornosti. U stvarima povezanim s roditeljskom odgovornosti kao glavni problemi istaknuti su prorogacija nadležnosti, prijenos nadležnosti na sud koji je primjereniji za rješavanje slučaja, privremene mjere te ovrha odluka o roditeljskoj odgovornosti. To su ujedno i pitanja o kojima se s vremenom razvila bogata praksa Suda EU-a, što je najbolji pokazatelj slabih točaka BU II bis.¹²

Prijedlog buduće Uredbe, koji je uslijedio dvije godine poslije,¹³ također se fokusirao na izmjene u području roditeljske odgovornosti. Razlog je to što je, prema mišljenju Komisije, u području bračnih sporova „utvrđen tek ograničen broj dokaza o postojećim problemima (uključujući statističke podatke) na temelju kojih se ne mogu točno utvrditi potreba za intervencijom i opseg problema niti se može informirano odabrati jedna od razmatranih mogućnosti“.¹⁴ Međutim odluka o neinterveniranju u to područje nije (kao što bi se moglo zaključiti iz *supra* navedenog) rezultat pogrešne percepcije zakonodavca o učincima postojećih odredbi, nego, naprotiv, promišljena strategija Europske komisije, utemeljena na uvjerenju o nepostojanju političke podrške od strane država članica za takve izmjene,¹⁵ to više što su i predložena rješenja bila takva da ne bi pojednostavnila primjenu izmijenjene Uredbe.

U području roditeljske odgovornosti Prijedlogom BU II ter predložene su izmjene u odnosu na: postupak predaje djeteta, smještaj djeteta u drugoj državi članici, zahtjev za egzekvaturu, saslušanje djeteta, ovrhu odluka o roditeljskoj odgovornosti i suradnju središnjih tijela.¹⁶

Nova Uredba (BU II ter) stupila je na snagu 15. srpnja 2019. godine, a počinje se primjenjivati 1. kolovoza ove godine. Kao što je to uobičajeno u EU-u, velik vremenski razmak između datuma stupanja BU II ter na snagu i datuma početka njezine primjene namijenjen je osiguravanju vremena za donošenje provedbenih mjera i omogućavanju pravnoj zajednici da se upozna s nadolazećim promjenama.¹⁷

povodom bračnog spora, da bi se osiguralo vođenje postupka pred onim forumom koji će primijeniti pravo povoljnije za tužitelja. To za posljedicu može imati primjenu mjerodavnog prava koje ne zadovoljava kriterij blizine u odnosu na tuženika ili ne uzima u obzir tuženikove interese, a također i izbjegavanje pokušaja rješavanja spora mirenjem.

¹² González Beilfuss, Cristina: What's new in Regulation (EU) No 2019/1111?, Yearbook of Private International Law, volume 22, 2020/2021, str. 95.

¹³ Prijedlog Uredbe Vijeća o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece (preinaka), COM (2016) 0411 final – 2016/0190 (CNS) (u daljnjem tekstu: Prijedlog BU II ter), od 30. 6. 2016.

¹⁴ *Ibidem*, str. 0 i 1.

¹⁵ Honorati, Constanza: The Commission's Proposal For A Recast Of Brussels IIa Regulation (u daljnjem tekstu. Honorati), str. 2. Preuzeto s: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2964268, 13. 3. 2022.

¹⁶ Vidi: Prijedlog BU II ter, bilj. 13, str. 1–3.

¹⁷ S tim je u vezi i Republika Hrvatska u postupku donošenja provedbenog propisa za BU II ter. Vidi: <https://mrosp.gov.hr/print.aspx?id=4186&url=print>, 13. 4. 2022.

U tom smislu, a s obzirom na opseg intervencija, u daljnjem tekstu osvrnut ćemo se samo na najznačajnije novine koje nam donosi nova Uredba i na izazove njezine primjene u hrvatskom pravnom sustavu.

2. NOVINE U PODRUČJU PRIMJENE I U DEFINICIJAMA

2.1. Područje primjene

Iako na prvi pogled skromne, izmjene i dopune u području primjene Uredbe u predmetima o roditeljskoj odgovornosti od velike su praktične važnosti.

Jedna od tih izmjena sadržana je u čl. 1. st. 3. (g), a odnosi se na eksplicitno isključenje „mjera poduzetih kao rezultat kaznenih djela koja su počinila djeca“, odnosno „smještaja, bilo u odgojne ili u kaznene svrhe, koji je naložen ili dogovoren nakon što je dijete počinilo djelo koje bi moglo biti kažnjivo u skladu s nacionalnim kaznenim pravom ako ga počini odrasla osoba...“.¹⁸ *Argumentum a contrario*, sve građanskopravne mjere ulaze u područje primjene Uredbe. Na taj je način isključena svaka dvojba u pogledu mjera „pokrivenih“ područjem primjene BU II ter.

Druga bitna izmjena jest uključivanje definicije pojma „dijete“ u kontekstu primjene Uredbe. Sukladno odredbi čl. 2. st. 2. toč. 6. djetetom se smatra svaka osoba mlađa od 18 godina, pa čak i „u slučajevima u kojima su djeca stekla sposobnost prije te dobi na temelju prava kojim se uređuje njihov osobni status, na primjer emancipacijom zbog braka“.¹⁹ Definiranjem pojma djeteta kao operativnog koncepta u BU II ter konačno je razriješen desetljetni „Gordijev čvor“ o tome smatra li se djetetom svaka osoba do 16 ili do 18 godina starosti.²⁰

Time je osigurana unificirana primjena odredaba Uredbe koje se odnose na djecu, a područje primjene BU II ter u odnosu na djecu usklađeno je s područjem primjene HK 1996, osiguravajući učinkovitiju koordinaciju tih instrumenata.²¹ Usklađivanje s HK 1980 osigurano je putem recitala (17) i čl. 22. BU II ter, iz kojih jasno proizlazi da se poglavlje III. Uredbe kojim se dopunjuje HK 1980 primjenjuje isključivo na nezakonito odvođenje ili zadržavanje djeteta do 16 godina starosti.

¹⁸ Recital (11).

¹⁹ Preambula, recital (17).

²⁰ Sukladno mišljenju dijela znanstvenika, a također i Europske komisije, to je pitanje trebalo rješavati primjenom odredaba nacionalnog prava. Vidi: Europska komisija: Praktični priručnik za primjenu Uredbe Bruxelles II.a, 2015, str. 5. Preuzeto s: <https://op.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/f7d39509-3f10-4ae2-b993-53ac6b9f93ed>, 4. 3. 2017.

²¹ de Sousa Gonçalves, Anabela Susana: The Recast of the Regulation on Jurisdiction, the Recognition and Enforcement of decisions in Matrimonial Matters and the Matters of Parental responsibility (Brussels IIb), JusGov Research Paper Series, No 2021/04 (u daljnjem tekstu: de Sousa Gonçalves 2021), str. 3. Preuzeto s: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=4027566, 22. 2. 2022.

2.2. Definicije

Novine su zamjetne i u dijelu definicija. U pogledu definicije pojma „odluka“ dano je opće pravilo, posebno pravilo i iznimka od posebnog pravila.²² Opće pravilo ostalo je isto kao i u BU II bis, a posebnim pravilom određeno je što se sve smatra odlukom za potrebe primjene poglavlja IV. BU II ter – odluke o povratku djeteta iz jedne u drugu državu članicu u skladu s HK 1980 koje se moraju provesti u državi članici koja nije država članica podrijetla odluke i privremene, uključujući i zaštitne, mjere koje je odredio stvarno nadležni sud ili mjere koje je odredio sud koji odlučuje o povratku djeteta.²³ Iznimku od tog posebnog pravila čine privremene, uključujući i zaštitne, mjere koje je odredio stvarno nadležni sud, bez pozivanja protustranke pred sud, osim ako je odluka koja sadržava mjeru dostavljena protustranci prije ovrhe.²⁴

U skladu s ustaljenom praksom Suda EU-a²⁵ proširen je i sadržaj pojma „sud“ na način da „obuhvaća i administrativna ili druga tijela poput javnih bilježnika, koja izvršavaju nadležnost u bračnim sporovima i stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću“.²⁶

Novom Uredbom dana je i definicija pojma „autentična isprava“, koja se podudara s definicijama sadržanim u drugim europskim uredbama, ali i definicija pojma „sporazum“, koji se definira kao „pismeno koje nije autentična isprava, a koje su stranke sklopile u stvarima obuhvaćenim područjem primjene Uredbe i koje je u registar upisalo javno tijelo države podrijetla“. Propisivanjem obveze registracije sporazuma htjelo se dodatno naglasiti da „ne bi trebalo omogućiti slobodni optjecaj isključivo privatnih sporazuma“.²⁷

3. NOVINE U POGLEDU MEĐUNARODNE NADLEŽNOSTI

3.1. Odustajanje od načela ustaljivanja nadležnosti

U odnosu na suštinske izmjene i dopune poglavlje o nadležnosti u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću reorganizirano je na način da bude konzistentnije.²⁸ Kriterij proksimiteta ostaje temeljno načelo u podlozi odredaba o nadležnosti.²⁹

Opća međunarodna nadležnost i nadalje se temelji na uobičajenom boravištu djeteta (čl. 7. BU II ter), s time da u slučaju zakonitog preseljenja djeteta u drugu državu članicu dolazi i do promjene nadležnosti, kako u slučaju kada još nije pokrenut postupak u stvarima

²² Musseva, Boriana: The recast of the Brussels IIa Regulation: the sweet and sour fruits of unanimity, ERA Forum (2020), 21, str. 131.

²³ Čl. 27. BU II ter.

²⁴ Čl. 2. st. 1. BU II ter.

²⁵ Predmet C-372/16 *Sahyouni*, ECLI:EU:C:2017:988.

²⁶ Recital (14).

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ Honorati, op. cit., str. 3.

²⁹ Više vidi u: Medić, Ines: Komentar Uredbe Bruxelles II bis, Pravni fakultet Sveučilišta u Osijeku, Osijek, 2012, str. 55.

povezanim s roditeljskom odgovornošću tako i u slučaju kada je postupak već u tijeku, „osim ako bi zadržavanje nadležnosti do donošenja konačne odluke u tom postupku bilo opravdano razlozima pravne sigurnosti i učinkovitosti pravosuđa“.³⁰ Pojašnjenje sadržano u recitalu (21) nedvojbeno upućuje na zaključak da nova Uredba odstupa od *modus operandi* BU II bis na način da odustaje od načela *perpetuatio iurisdictionis*, odnosno od ustaljivanja nadležnosti suda države uobičajenog boravišta djeteta u trenutku pokretanja postupka. Njegova, doduše limitirana, primjena ne dolazi u pitanje jedino u odnosu na pravo na kontakt (čl. 8. BU II ter).³¹

Ni nova Uredba ne donosi definiciju uobičajenog boravišta djeteta, koje ostaje fleksibilan koncept, utemeljen na različitim faktorima i određenom stupnju integracije djeteta u socijalnu i obiteljsku okolinu.³² To znači da određivanje uobičajenog boravišta djeteta i osobito je li došlo do promjene uobičajenog boravišta djeteta ostaje vrlo zahtjevan zadatak, osobito s obzirom na prekograničnu narav tih sporova. Sudovi moraju biti rigorozni u svojoj evaluaciji je li uistinu došlo do promjene uobičajenog boravišta i je li ta promjena zakonita.³³

3.2. Prijenos nadležnosti

3.2.1. Odlazni zahtjevi

U odnosu na čl. 15. BU II bis, BU II ter donosi izmijenjeno i prošireno polje primjene odredbe o prijenosu nadležnosti. Doduše, izmjene su uglavnom tehničke naravi. Umjesto jedinstvenog režima, razdijeljeni su odlazni (čl. 12.) i dolazni (č. 13.) zahtjevi.

Čl. 12. BU II ter predstavlja izravnu evoluciju čl. 15. BU II bis. Kao i čl. 15. BU II bis, u iznimnim okolnostima omogućuje odstupanje od opće nadležnosti suda države uobičajenog boravišta djeteta³⁴ u korist nadležnosti suda koji je (pod uvjetom da su ispunjeni propisani uvjeti)³⁵ prikladniji za procjenu interesa djeteta u konkretnom predmetu.³⁶

Odredbama čl. 12. BU II ter postupovni mehanizam prijenosa nadležnosti normiran je detaljnije, osobito u odnosu na dinamiku postupanja. Tako su odredbama st. 3. i 4. određeni rokovi za prihvaćanje nadležnosti od strane suda druge države članice, odnosno za nastavljavanje izvršavanja nadležnosti suda pred kojim je postupak pokrenut u slučaju

³⁰ Recital (21).

³¹ Više o prednostima takva pristupa vidi u: de Boer, Th. M.: What we should not expect from a recast of the Brussels IIbis Regulation, *Nederlands Internationaal Privaatrecht*, broj 1, 2025, str. 15–18.

³² Vidi: predmet C-497/10 PPU *Mercredi*, ECLI:EU:C:2010:829 i predmet C-393/18 PPU *UD v. XB*, ECLI:EU:C:2018:835.

³³ Honorati, op. cit., str. 4.

³⁴ Predmet C-478/17 IQ v JP, ECLI:EU:C:2018:812.

³⁵ Predmet C-478/17 IQ v JP, ECLI:EU:C:2018:812 i predmet C-530/18 EP v FO, ECLI:EU:C:2019:583.

³⁶ Predmet C-428/15 *Child and Family Agency v J.D.*, ECLI:EU:C:2016:819.

isteka propisanih rokova. Sukladno recitalu (26) sud koji je nadležan trebao bi podnijeti zahtjev sudu druge države članice samo ako je njegova prethodna odluka da zastane s postupkom postala pravomoćna u slučaju da se na tu odluku mogu izjavljivati pravni lijekovi u skladu s nacionalnim pravom. Novina je i da se u slučaju pokretanja postupka prijenosa nadležnosti po službenoj dužnosti više ne traži suglasnost barem jedne od stranaka.

Pretpostavke za prijenos nadležnosti i elementi temeljem kojih se prosuđuje posebna povezanost djeteta s nekom državom članicom navedeni su eksplicitno u st. 4. čl. 12. BU II ter, a prosuđuju se od slučaja do slučaja.³⁷ Predmeti u kojima ne postoji nijedna od navedenih pretpostavki *ab origine* isključeni su iz polja primjene čl. 12. BU II ter.³⁸

Sukladno odredbi čl. 12. st. 5. BU II ter, u slučaju da je nadležnost suda pred kojim je pokrenut postupak utvrđena u skladu s čl. 10. BU II ter (Izbor suda), taj sud ne može prenijeti nadležnost sudu druge države članice.

Prijenos nadležnosti proizvodi učinak samo za onaj predmet za koji je izvršen, što znači da „ne bi trebao proizvoditi učinke za buduće postupke“.³⁹

3.2.2. Dolazni zahtjevi

U čl. 13. BU II ter normirani su dolazni zahtjevi, tj. zahtjev za prijenos nadležnosti od strane suda države članice koja nije nadležna.⁴⁰ Suštinskih razlika u odnosu na odredbu st. 2. (c) čl. 15. BU II bis nema, pa tako u iznimnim okolnostima, ako su ispunjeni uvjeti iz st. 4. čl. 12. (posebna povezanost djeteta s tom državom članicom) i sud te druge države članice smatra da je prikladniji za procjenu interesa djeteta u konkretnom predmetu, on može zatražiti prijenos nadležnosti od suda države članice u kojoj dijete ima uobičajeno boravište.

Međutim, kao što je eksplicitno navedeno u st. 1. čl. 13. i u recitalu 27. BU II ter, prijenos nadležnosti sudu države članice koja nije nadležna nije dopušten u slučaju nezakonitog odvođenja ili nezakonitog zadržavanja djeteta. Propisan je i rok od šest tjedana za prihvaćanje prijenosa nadležnosti u slučaju da zamoljeni sud smatra da je zbog posebnih okolnosti slučaja to u interesu djeteta te obveza zamoljenog suda da o svojoj odluci bez odgode obavijesti sud koji je podnio zahtjev.⁴¹ Ni u tom slučaju nije propisana obveza traženja suglasnosti barem jedne od stranaka u postupku. Pitanje je može li zamoljeni sud bez komunikacije s nositeljima roditeljske odgovornosti prosuditi je li prijenos nadležnosti u interesu djeteta. Mišljenja smo da bi, bez obzira na nepostojanje obveze

³⁷ Lupoi, Michele Angelo, *Between parties' consent and judicial discretion: joinder of claims and transfer of cases in regulation (EU) 2019/1111*, *Polski Proces Cywilny*, 4/2021, str. 557.

³⁸ Vidi: predmet C-428/15 *Child and Family Agency v J.D.*, ECLI:EU:C:2016:819, predmet C-478/17 *IQ v JP*, ECLI:EU:C:2018:812 i predmet C-530/18 *EP v FO*, ECLI:EU:C:2019:583.

³⁹ Recital (28) BU II ter.

⁴⁰ Radi se o dopunjenoj odredbi čl. 15. st. 2. (c).

⁴¹ Čl. 13. st. 2. BU II ter.

traženja suglasnosti, sud pri odlučivanju je li prijenos nadležnosti u najboljem interesu djeteta ipak trebao uzeti u obzir i mišljenje nositelja roditeljske odgovornosti.

3.3. Prorogacija nadležnosti

Osim izmijenjenog naziva članka, koji sada glasi „Izbor suda“, i opredjeljenja za izbor konkretnog suda umjesto prorogacije nadležnosti, odredba čl. 10. BU II ter ne sadrži izmjene suštinske naravi u odnosu na čl. 12. st. 3. BU II bis. Stranke i dalje imaju (limitiranu) mogućnost sporazumijevanja o nadležnosti suda s kojim dijete ima posebnu vezu, uz uvjet da je ta nadležnost u najboljem interesu djeteta. Međutim ukinuta je mogućnost konsolidacije spora o roditeljskoj odgovornosti s bračnim sporom, odnosno mogućnost prorogacije nadležnosti u vezi s bračnim sporom.⁴²

U sporazumu o nadležnosti sudjeluju ne samo stranke nego i „svaki drugi nositelj roditeljske odgovornosti“.⁴³ Za razliku od čl. 12. BU II bis, BU II ter osim prihvaćanja nadležnosti najkasnije u trenutku pokretanja postupka pred sudom ostavlja i mogućnost izbora nadležnosti tog suda tijekom postupka ako je to dopušteno pravom države u kojoj se vodi postupak i „ako je sud osigurao da sve stranke budu obaviještene o svojem pravu da ne prihvate nadležnost“ (čl. 10. st. 1. (b) ii). U tom slučaju nadležnost je isključiva (čl. 10. st. 4. BU II ter).

Dakle obveza je suda osigurati da su stranke informirane o svojem pravu da ne prihvate nadležnost. U skladu s recitalom (23) prije izvršavanja nadležnosti „sud bi trebao ispitati jesu li taj sporazum ili to prihvaćanje utemeljeni na informiranom i svojevolum odabiru stranaka“. Inspiracija za takvo rješenje pronađena je u već postojećim Uredbama,⁴⁴ ali kao i u tim aktima navedena je odredba *lex imperfecta*. Naime propuštanje obveze nadležnog suda da informira stranke o njihovu pravu neprihvaćanja nadležnosti ne proizvodi nikakve učinke ni u sferi priznanja i ovrhe ni u nekom drugom segmentu postupka. U tom smislu postavlja se pitanje koja je svrha te odredbe. Stranke bi eventualno mogle osporavati valjanost pristanka na sporazum o izboru suda u skladu s odredbama nacionalnog prava.⁴⁵

S obzirom na judikaturu Suda EU-a⁴⁶ dodana je i odredba o formalnoj valjanosti sporazuma o izboru suda kojom je isključena mogućnost prešutnog izbora, osim u odnosu na osobe koje postanu stranke u postupku nakon što je pred sudom već pokrenut

⁴² Čl. 12. st. 1. BU II bis.

⁴³ Vidi: predmet C-335/17 *Neli Valcheva v. Georgios Babanarakis*, ECLI:EU:C:2018:359. Primjerice državni odvjetnik koji u skladu s pravom te države članice sudjeluje u postupku. Vidi: predmet C-565/16 *Saponaro v. Xylina*, ECLI:EU:C:2018:265.

⁴⁴ Npr. u Uredbi (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (preinačena), Sl. l. EU 351/1, od 20. 12. 2012.

⁴⁵ Na tom tragu i recital (23) BU II ter.

⁴⁶ Predmet C-215/15 *Gogova v. Iliev*, ECLI:EU:C:2015:710.

postupak.⁴⁷ Tako sporazum o nadležnosti mora biti u pisanom obliku, datiran i potpisan ili uključen u sudske spise u skladu s nacionalnim pravom i postupkom.⁴⁸ I sva priopćenja elektroničkim sredstvima, koja ostavljaju trajan zapis, također se smatraju pisanom formom.⁴⁹ Ne zahtijeva se nikakva posebna formulacija, dovoljan je jasan izraz pristanka na nadležnost određenog suda za sporove o roditeljskoj odgovornosti.

U skladu s ranijom praksom Suda EU-a⁵⁰ nadležnost dodijeljena prorogacijom prestaje donošenjem pravomoćne odluke ili okončanjem postupka iz nekog drugog razloga (čl. 10. st. 3. BU II ter).

3.4. Saslušanje djeteta

U pripremnim dokumentima za donošenje BU II ter među glavnim nedostacima BU II bis istaknuto je da nedovoljno naglašava važnost saslušanja djeteta u svim sporovima o roditeljskoj odgovornosti te da ne harmonizira nacionalna postupovna pravila o saslušanju djeteta.⁵¹ To za posljedicu ima nepovjerenje u postupke u drugim državama članicama, a time i slabljenje uzajamnog povjerenja. Slijedom navedenog u BU II ter unesena je posve nova odredba (čl. 21.) – Pravo djeteta na izražavanje mišljenja, koja figurira kao opće pravilo postupanja u svim postupcima koji se odnose na djecu, a ne samo u postupcima povodom zahtjeva za povratkom nezakonito odvedenog ili nezakonito zadržanog djeteta (čl. 26.).⁵² To pravilo predstavlja minimalni postupovni standard, što znači da države članice mogu usvojiti i povoljniji standard evaluacije djetetova mišljenja ako to žele.

Iz sadržaja odredbe jasno proizlaze dvije odvojene obveze suda pred kojim se vodi postupak, a koje odgovaraju obvezama država ugovornica iz čl. 12. UN-ove Konvencije o pravima djeteta iz 1989.⁵³ i čl. 24. Povelje Europske unije o temeljnim pravima.⁵⁴ Jedna je „u skladu s nacionalnim pravom i postupkom djetetu koje je u stanju oblikovati svoje mišljenje pružiti stvarnu i učinkovitu mogućnost da izrazi svoje mišljenje, izravno ili

⁴⁷ U slučaju da se osoba koja u skladu s nacionalnim pravom ima svojstvo stranke u postupku koji su pokrenuli nositelji roditeljske odgovornosti protiv nadležnosti izabranog suda, trebalo bi smatrati da prorogacija nadležnosti nije prihvaćena od svih stranaka u postupku.

⁴⁸ Čl. 10. st. 2. BU II ter.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ Predmet C-436/13 *E. v B.*, ECLI:EU:C:2014:2246.

⁵¹ Ubertazzi, Benedeta: The hearing of the child in Brussels IIa Regulation and its Recast Proposal, 13 *Journal of Private International Law* 3, 2017, str. 594.

⁵² *Ibidem*, str. 595. Istraživanja pokazuju da većina djece uključena u postupke temeljem čl. 11. st. 8. BU II bis nije nikad saslušana od strane suda. Tome u prilog svakako idu i razlike u nacionalnim pravima jer je primjerice u nekim državama pravilo da se ne saslušavaju djeca mlađa od 12 godina. Međutim čak ni takvo pravilo ne pojašnjava zašto u velikom broju slučajeva u kojima je povratak odbijen temeljem protivljenja djeteta ni djeca od 15 godina nisu saslušana. Više o tome vidi u: Beaumont, Paul/Walker, Laura/Holliday, Jane: *Country Reports*, 2016. (u daljnjem tekstu: Beaumont et al, 2016). Preuzeto s: <http://www.abdn.ac.uk/law/research/conflicts-of-eu-courts-on-child-abduction-417.php>, 3. 12. 2021.

⁵³ Preuzeto s: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2017/05/Konvencija_20o_20pravima_20djeteta_full.pdf, 3. 12. 2021.

⁵⁴ Sl. l. EU C 303, od 14. 12. 2007.

putem zastupnika ili odgovarajućeg tijela“. Drugim riječima, svako dijete uključeno u postupak iz područja primjene BU II ter mora dobiti mogućnost izraziti svoje mišljenje pod uvjetom da je u stanju oblikovati mišljenje.⁵⁵ S obzirom na to da odredba čl. 21. ne uključuje referencu na djetetovu dob ili stupanj zrelosti, „sposobnost oblikovanja mišljenja“ predstavlja minimalnu razinu samosvijesti, što znači da može uključivati i vrlo malu djecu, koja onda moraju biti saslušana na način prikladan njihovoj dobi i u zaštićenom okruženju.⁵⁶ Iz odredbe nadalje proizlazi da djetetu treba biti dana „stvarna i učinkovita mogućnost“ da izrazi svoje mišljenje. Sukladno praksi Suda EU-a to ne podrazumijeva obveznu fizičku prisutnost djeteta.⁵⁷ Okolnost da dijete nije u mogućnosti fizički prisustvovati saslušanju (bilo zbog protivljenja roditelja ili djeteta bilo zbog drugih okolnosti) ne oslobađa nadležno tijelo obveze da poduzme sve što je u njegovoj moći da utvrdi mišljenje djeteta. U tu svrhu moguće je koristiti i videokonferenciju i druge tehnologije za komunikaciju na daljinu (tako, recital (39)).

Druga je obveza suda pred kojim se vodi postupak uzeti u obzir djetetovo mišljenje „u skladu s njegovom dobi i zrelosti“. Može se pretpostaviti da će značaj djetetova iskazanog mišljenja biti veći što je veća njegova dob, ali s obzirom na individualne karakteristike svakog djeteta to ne bi trebalo uzeti kao pravilo. Što je dijete svjesnije i odgovornije, što su njegove veze s oba roditelja autonomnije, a stavovi jasniji, to bi mišljenju djeteta trebalo pridati veću važnost. U svakom slučaju obveza je nadležnog suda obrazložiti svoju odluku u odnosu na ulogu i značaj djetetova iskazanog mišljenja.⁵⁸

S ciljem pojačavanja obveze saslušanja djeteta modificiran je i Prilog II iz aneksa BU II bis, odnosno potvrda koja se traži za priznanje i ovrhu odluka o roditeljskoj odgovornosti u drugoj državi članici. Jedna od svrha unesenih modifikacija jest dodatno usmjeravanje pozornosti suda države podrijetla odluke na obvezu saslušanja djeteta⁵⁹ i osiguranje bolje vidljivosti nacionalnih praksi u odnosu na saslušanje djeteta. U tom smislu navedena potvrda traži od nadležnog tijela da eksplicitno navede „je li djetetu dana stvarna i učinkovita mogućnost iskazivanja vlastitog mišljenja“ te je li „djetetovu mišljenju dana odgovarajuća težina“. Ukidanje isključivo „da“ i „ne“ opcije u potvrdi, između ostalog, ima za svrhu sprječavanje suda države priznanja da odbije priznanje i ovrhu odluke suda druge države članice u slučaju kad sud podrijetla odluke argumentirano izjavljuje da je ispunio obvezu saslušanja djeteta.⁶⁰ Odatle slijedi da čl. 21. BU II ter, pored onih očitih, sadrži i implicitnu obvezu „uzajamnog priznavanja različitih nacionalnih postupaka

⁵⁵ Takva formulacija implicira da je u svim slučajevima u kojima je dijete sposobno oblikovati mišljenje pitanje koje je ostalo prepušteno nacionalnim tijelima zapravo pitanje na koji način saslušati dijete, a ne treba li ili ne treba saslušavati dijete.

⁵⁶ Honorati, op. cit., str. 6.

⁵⁷ Predmet C-211/10 PPU *Povse*, ECLI:EU:C:2010:400.

⁵⁸ Honorati, op. cit. str. 6.

⁵⁹ Što je osobito važno u slučaju država čija su tijela neodlučna u odnosu na obvezu saslušanja djeteta. Vidi: predmet C-195/08 PPU *Rinau*, ECLI:EU:C:2008:406 i de Sousa Gonçalves, Anabela Susana: *The Rinau Case and the wrongful removal or retention of the child*, 2014, str. 140–141. Preuzeto s: http://www.unio.cedu.direito.uminho.pt/Uploads/UNIO%20ENG/UNIO%200%20-%20Anabela_eng.pdf, 12. 2. 2022.

⁶⁰ Vidi: C-491 PPU *Aguirre Zaraga*, ECLI:EU:C:2018:828.

saslušanja djeteta“.⁶¹ S obzirom na diverzificiranost nacionalnih standarda evaluacije djetetova mišljenja ostaje vidjeti u kojoj će mjeri ti formalni uvjeti uistinu utjecati na praksu država članica.⁶²

Novost je i članak 48., koji omogućuje ispravak i povlačenje potvrde na zahtjev ili po službenoj dužnosti, što će, s obzirom na praksu suda EU-a u predmetu *Zarraga*,⁶³ imati utjecaja i na obvezu saslušanja djeteta jer izdana potvrda više neće moći ostati na snazi ako dijete nije saslušano.

3.5. Učinkovitije postupanje u postupcima povodom otmice djeteta

Kao što je vidljivo i iz teksta nove Uredbe, jedna od značajnijih izmjena odnosi se na sistematizaciju i modifikaciju odredaba o međunarodnoj otmici djeteta. U novoj Uredbi sve odredbe vezane uz međunarodnu otmicu djeteta sistematizirane su u zasebnom poglavlju (Poglavlje III. BU II ter).

Svakako najznačajniju izmjenu u odnosu na BU II bis predstavlja (doduše indirektni) zahtjev za koncentracijom nadležnosti u postupcima povodom otmice djeteta na limitirani broj foruma.⁶⁴ Navedeni zahtjev zapravo predstavlja formalizaciju preporuke sadržane u Vodiču za uspješnu primjenu HK 1980, čl. 13(1)(b), dio VI,⁶⁵ koja se pokazala iznimno učinkovitom u državama koje su je već ranije implementirale.⁶⁶ S obzirom na to da bi navedeni zahtjev s aspekta suvereniteta država članica mogao predstavljati neovlaštenu intruziju od strane EU-a, spomenuti zahtjev uveden je kroz recitale. Tako je kroz recital (22) uveden zahtjev za koncentracijom nadležnosti suda pred kojim je pokrenut postupak povodom zahtjeva za povratak djeteta „ako su se stranke sporazumjele o njegovoj nadležnosti i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću i ako je postignut sporazum stranaka tijekom postupka povratka“. Nasuprot tome, kroz recital (41) uveden je zahtjev za koncentracijom nadležnosti u postupcima povodom

⁶¹ Europska komisija, bilj. 1, str. 4.

⁶² O dvojicama u tom smislu vidi: Beaumont, Paul/ Walker, Laura/Holliday, Jane: *Conflicts of EU Courts on Child Abduction: The Reality of article 11(6)-(8) Brussels IIa Proceedings Across the EU* (u daljnjem tekstu: Beaumont et al. 2016), 12 *Journal of Private International Law* 211, 2016, str. 240–241.

⁶³ Predmet C-491/10 PPU *Aguirre Zarraga*, ECLI:EU:C:2010:828.

⁶⁴ Vidi recital (22) i (41).

⁶⁵ Preuzeto s: <https://assets.hcch.net/docs/8999dcac-9a5a-4a98-9430-956fa4654aee.pdf>, 12. 12. 2021.

⁶⁶ U tu skupinu spada i RH, u kojoj je još od početka primjene Zakona o provedbi HK 1980 (NN br. 99/18), tj. od 2019. godine, nadležnost u prekograničnim postupcima povodom otmice djeteta koncentrirana pri Općinskom građanskom sudu u Zagrebu, odnosno pri Županijskom sudu u Zagrebu (čl. 14.). Više o tome vidi u: Župan, Mirela/Poretti, Paula: *Concentration of jurisdiction – is functionality of judiciary becoming an obstacle to access to justice?, u: EU and member states – legal and economic issues: EU and comparative law issues and challenges series 3 (ECLIC 3)* (Duić, Dunja; Petrašević, Tunjica (ur.)), Osijek: Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2019, str. 297–323. Vidi i: Honorati, Constanza: *La proposta di revisione del regolamento Bruxelles II bis: piu' tutela per i minori e piu' efficacia nell' esecuzione delle decisioni*, *Revista di Diritto Internazionale Privato e Processuale* 2, 2017. (u daljnjem tekstu: Honorati 2017), str. 12–13; Sickerling, Rainer: *Iskustva njemačkog suca u primjeni Haških konvencija iz 1996. i 1980.* Preuzeto s: <https://www.pravos.unios.hr/download/sickerling-iskustva-njemackog-suca-u-primjeni-haskih-konvencija-iz-1980-i-1996-godine-u-branka-resetar-i-sladana-aras.pdf>, 13. 1. 2022.

otmice djeteta na limitirani broj foruma. Navedena mjera omogućuje specijalizaciju sudaca,⁶⁷ a također i poboljšava suradnju između sudaca i središnjih tijela država članica.⁶⁸ Time se pospješuje ujednačavanje kriterija i praksi između sudova te smanjuju poteškoće u implementaciji izrečenih mjera. Drugim riječima, osigurava se primjereniji odgovor u odnosu na najbolje interese djeteta.

Drugu vrlo bitnu izmjenu predstavljaju novi rokovi za postupanje po zahtjevu za povratkom djeteta. Sukladno odredbama čl. 23. BU II ter središnje tijelo moralo bi postupati ekspeditivno, pa tako središnje tijelo zamoljene države članice u roku od pet radnih dana od datuma primitka mora potvrditi primitak zahtjeva. I postupanje sudova također bi trebalo biti ekspeditivno. Međutim kako se dosadašnji rok od ukupno šest tjedana za donošenje pravomoćne odluke u većini država članica pokazao prekratak i podložan različitim tumačenjima,⁶⁹ sukladno odredbama čl. 24. BU II ter svaka instanca uključena u postupanje povodom zahtjeva za povratkom nezakonito odvedenog ili nezakonito zadržanog djeteta ima na raspolaganju rok od šest tjedana. Dakle šest tjedana za prvostupanjsku odluku, šest tjedana za drugostupanjsku odluku i šest tjedana za ovrhu (čl. 28.). Navedeni rok instruktivne je (a ne prekluzivne) naravi, pa ga je u iznimnim okolnostima u prvostupanjskom postupku moguće i produljiti (čl. 24. st. 2. BU II ter). Međutim u slučaju produljenja roka u postupku ovrhe „stranka koja traži ovrhu ili središnje tijelo države članice ovrhe imaju pravo zatražiti obrazloženje odgode od tijela nadležnog za ovrhu“.⁷⁰ Iz svega navedenog proizlazi da bi postupak od pokretanja do ovrhe trajao četiri do pet mjeseci, što je svakako realniji rok od dosadašnjeg.

Sukladno recitalu (42) Uredbom se nastoji limitirati i mogućnost izjavljivanja više pravnih lijekova na odluku kojom se odobrava ili odbija povratak djeteta.⁷¹ Kako bi propisivanje obveze takva postupanja predstavljalo zadiranje u procesnu autonomiju država članica, a desetogodišnja praksa utemeljena na odredbama BU II bis jasno pokazuje da je upravo iscrpljivanje pravnim lijekovima uzrokovalo brojne odgode, limitiranje mogućnosti izjavljivanja više pravnih lijekova u svakoj fazi postupka sugerirano je kroz recitale.⁷²

Novinu predstavlja i uvođenje fakultativnog mirenja (čl. 25. BU II ter). Radi se o alternativnom načinu rješavanja sporova, koji je već dobro poznat u dijelu država članica

⁶⁷ Tako: Lortie, Philippe: Concentration of Jurisdiction under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspect of International Child Abduction, *The Judges' Newsletter on International Child Protection* XX, 2013., str. 2.-3. i van Loon, Hans: The Brussels II a Regulation: towards a review?, u: *Cross-border activities in the EU. Making life easier for citizens* (Europski parlament, Policy department C: Citizens' Rights and Constitutional Affairs), 2015, str. 204.

⁶⁸ de Sousa Gonçalves 2021, op. cit., str. 4.

⁶⁹ Čl. 11. st. 3. BU II bis.

⁷⁰ Čl. 28. st. 2. BU II ter.

⁷¹ To je rezultat mnogobrojnih kritika upućenih postupcima povodom zahtjeva za povratkom djeteta, a koje se odnose na duljinu trajanja postupaka po HK 1980, i to s osnove višestrukih pravnih lijekova, koji ponekad uzrokuju višegodišnje trajanje postupaka. Više o tome vidi u: Beaumont et al. 2016, op. cit., str. 18.

⁷² Honorati, op. cit., str. 7. Vidi i recital (42).

kao način promoviranja kompromisnih rješenja među strankama.⁷³ Iako neki autori tvrde da iz postojeće sudske prakse nije moguće nedvojbeno zaključiti o uspješnosti mirenja u slučajevima postupanja povodom zahtjeva za povratkom djeteta,⁷⁴ a česte su i situacije u kojima roditelji koji su došli do točke u kojoj im je jedina opcija pokretanje postupka za povratkom djeteta nisu otvoreni za mirenje, benefiti koje sa sobom nosi takav način rješavanja sporova vrijedni su pokušaja.⁷⁵ Na tom tragu i BU II ter traži od suda i/ili središnjeg tijela da u bilo kojoj fazi postupka (po mogućnosti što prije) pozovu stranke da razmotre jesu li spremne za sudjelovanje u mirenju ili drugom alternativnom načinu rješavanja sporova. Sukladno recitalu (42) „primjena načina alternativnog rješavanja sporova ne bi se sama po sebi trebala smatrati iznimnom okolnosti zbog koje se smije prekoračiti vremenski okvir“.⁷⁶ Navedeno u bitnome odgovara sadržaju odredaba čl. 12. Zakona o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece,⁷⁷ pa za hrvatske sudove ne bi trebalo predstavljati novinu ni problem. Štoviše, nakon tri i pol godine primjene odredaba navedenog Zakona, a osobito s obzirom na koncentraciju nadležnosti u slučajevima otmice, može se očekivati da je ta obveza za hrvatske sudove već sada rutina.

3.6. Privremene mjere

Za razliku od BU II bis, koja privremene i zaštitne mjere normira u dijelu koji se odnosi i na bračne sporove i na sporove o roditeljskoj odgovornosti, u BU II ter one su uključene u poglavlje koje se odnosi isključivo na roditeljsku odgovornost. Iako to nedvojbeno jest područje u kojem se takve mjere pretežito primjenjuju, neki autori skreću pozornost na dvojbenost takve sistematizacije jer otvara pitanje mogu li se, prema odredbama BU II ter,

⁷³ Vidi: Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Mediation, Part V. Preuzeto s: <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=6475&dtid=52>, 3. 1. 2022.

⁷⁴ Beaumont, Paul/Walker, Laura/Holliday, Jane: Parental Responsibility and International Child Abduction in the proposed recast of Brussels IIa Regulation and the effect of Brexit on future child abduction cases (u daljnjem tekstu: Beaumont et al. 2016a), str. 4. Preuzeto s: <https://www.storre.stir.ac.uk/retrieve/80a13b68-b814-47c1-8ed1-37c82d2568e9/Parental%20Responsibility%20and%20International%20Child%20Abduction%20final.pdf>, 21. 2. 2022.

⁷⁵ Tako se pokazalo da sporazumi postignuti mirenjem obično imaju veće izgleda za dugotrajnost. Osim toga mirenje smanjuje javne troškove, koje je onda moguće preusmjeriti u druge stvari, primjerice financiranje središnjih tijela, čiji je opseg poslova ionako u porastu. Pored toga mirenjem se relativno brzo dolazi do sporazuma, dok sudski postupci obično traju i po godinu ili više. Vidi: De Palo, Giuseppe/D'Urso, Leonardo/Trevor, Mary/Branon, Bryan/Canessa, Romina/Cawyer, Beverly/Florence, L. Reagan: „Rebooting“ the Mediation Directive: Assessing the Limited Impact of its Implementation and Proposing Measures to Increase the Number of Mediations in the EU, Study for the Committee on Legal Affairs of the European Parliament, 2014, str. 126–128. Preuzeto s: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL-JURI_ET\(2014\)493042](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL-JURI_ET(2014)493042), 3. 2. 2022.

⁷⁶ Razlog je to što nije neuobičajeno da roditelji pristaju na mirenje isključivo u pokušaju prolongiranja djetetova povratka u državu djetetova ranijeg uobičajenog boravišta.

⁷⁷ NN 99/18.

takve mjere uopće odrediti u bračnim sporovima.⁷⁸ Stav je doktrine da to ne bi bilo moguće jer se privremene mjere u bračnim sporovima najčešće odnose na bračnu imovinu i uzdržavanje, što je materija koja je isključena iz polja primjene BU II ter.⁷⁹

Uredba se posebno osvrće na privremene, odnosno zaštitne mjere koje se donose u postupku povodom zahtjeva za povratkom djeteta. Tako, sukladno recitalu (46) BU II ter, sud države u koju je dijete nezakonito odvedeno ili u kojoj je nezakonito zadržano može donijeti sve privremene, odnosno zaštitne mjere ako smatra potrebnim radi zaštite djeteta od ozbiljne opasnosti (fizičke ili psihičke), do koje bi došlo povratkom djeteta u državu članicu iz koje je oteto. Ako je potrebno, sud se može savjetovati sa sudom ili nadležnim tijelima države članice u kojoj dijete ima uobičajeno boravište. Savjetovanje je moguće putem središnjeg tijela ili kontakt-sudaca u okviru Međunarodne haške sudačke mreže ili Europske pravosudne mreže u građanskim i trgovačkim stvarima.

Daljnje novine odnose se na sadržaj čl. 15. BU II ter, koji je izmijenjen na način da uključuje pojašnjenja sadržana u praksi Suda EU-a⁸⁰ u smislu nadležnosti za poduzimanje privremenih mjera, mjerodavnog prava te uvjeta koji moraju biti ispunjeni da bi privremene mjere mogle biti poduzete. Propisana je i obveza suda koji je mjere donio da, kada je to potrebno radi zaštite interesa djeteta, o tome bez odgode obavijesti stvarno nadležno tijelo (st. 2. i 3.). Također, izmijenjeno je i personalno polje primjene te odredbe na način da se više ne odnosi na „osobe u toj državi članici“, nego isključivo na „dijete koje se nalazi u toj državi članici“. Drugim riječima, prema odredbama čl. 15. BU II ter privremene mjere više nije moguće poduzimati i u odnosu na roditelja koji se također nalazi u toj državi članici.⁸¹

Premještanjem odredbe o privremenim mjerama u poglavlje o nadležnosti otvoren je put priznanju i ovrši svih privremenih mjera u drugoj državi članici.⁸² Iako je broj privremenih mjera koje se priznaju i ovršavaju *erga omnes* povećan u odnosu na BU II bis, sukladno recitalu (59), privremene i zaštitne mjere koje odredi stvarno nadležan sud priznaju se i ovršavaju u skladu s Uredbom, osim ako je mjera donesena *inaudita altera parte* (tj. *ex parte*), odnosno ako odluka koja sadržava mjeru nije dostavljena tuženiku prije ovrhe. Od privremenih, odnosno zaštitnih mjera koje je odredio sud države članice koji nije stvarno

⁷⁸ Vidi: Rodriguez Pineau, Elena: La refundición del reglamento Bruselas II bis: de nuevo sobre la función del derecho internacional privado Europeo, Revista Española de Derecho Internacional, vol. 69, no. 1, 2017, str. 161.

⁷⁹ Vidi: Kruger, Thalia: Brussels IIa Recast moving forward, 2017, str. 7. i 8. Preuzeto s: <https://doc.anet.be/docman/docman.phtml?file=.irua.774580.147867.pdf>, 3. 2. 2022.

⁸⁰ Vidi: predmet C-523/07 A, ECLI:EU:C:2009:225, predmet C-403/09 PPU *Detiček*, ECLI:EU:C:2009:810 i predmet C-296/10 *Purrucker II*, ECLI:EU:C:2010:665.

⁸¹ Čime je europski zakonodavac odstupio od prakse potvrđene odlukom Suda EU-a u predmetu C-403/09 *Detiček*, ECLI:EU:C:2009:810.

⁸² Prema odredbama čl. 20. BU II bis nadležno tijelo države u koju je dijete nezakonito odvedeno ili u kojoj je nezakonito zadržano imaju pravo, temeljem odredaba nacionalnog zakonodavstva, odrediti privremene mjere. Međutim BU II bis ne sadrži mehanizam koji bi omogućavao ovrhu takvih mjera.

nadležan priznaju se i ovršavaju samo one odluke koje su poduzete u postupcima po HK 1980 u vezi s čl. 13. st. 1. (b) navedene Konvencije.

3.7. Prethodno pitanje

BU II ter sadrži i potpuno novu odredbu u čl. 16. kojom se normira prethodno pitanje, a posljedica je prakse Suda EU-a.⁸³ Tom su odredbom riješene dileme vezane uz materijalno polje primjene BU II ter u odnosu na druge europske uredbe kojima se također normiraju pitanja obiteljskog prava i izbjegnuta je potreba za prekidom postupka svaki put kad se takvo pitanje pojavi. Sukladno odredbi st. 1., „ako ishod pitanja koje nije obuhvaćeno poljem primjene BU II ter ovisi o odluci o prethodnom pitanju povezanom s roditeljskom odgovornošću, sud u toj državi članici može odlučiti o tom pitanju za potrebe tog postupka, čak i ako ta država članica nije nadležna na temelju BU II bis“. Međutim u tom slučaju odluka o prethodnom pitanju proizvodi učinke samo u postupku za koji je i donesena.

St. 3. čl. 16. BU II ter eksplicitno uređuje valjanost pravnog akta izvršenog ili kojeg treba izvršiti u ime djeteta u ostavinskom postupku. Ako je za takav pravni akt potrebno odobrenje suda, odluku o odobravanju ili neodobravanju takva pravnog akta donosi sud pred kojim se vodi odnosni ostavinski postupak, ali i ta odluka proizvodi učinke samo u postupku za koji je donesena.⁸⁴

4. NOVINE U POGLEDU PRIZNANJA I OVRHE

4.1. Ukidanje egzekviture za sve odluke o roditeljskoj odgovornosti

Kao i BU II bis, i BU II ter također sadrži odredbe o priznanju i ovrsi. I nova Uredba zadržava tzv. „dvotračni“ režim priznanja i ovrhe na način da predviđa opći režim i poseban režim za tzv. „povlaštene“ odluke, odnosno odluke o kontaktima i odluke o povratku djeteta (čl. 42. BU II ter). Zadržani su također i već postojeći modaliteti priznavanja – *ipso iure* (čl. 30. st. 1. BU II ter) temeljem odluke suda države priznanja (čl. 30. st. 3. BU II ter) i priznanje kao prethodno pitanje (čl. 30. st. 5. BU II ter).

Vezano uz ovrhu, za razliku od povlaštenih odluka, čiji režim u odnosu na BU II bis nije značajnije mijenjan, novom Uredbom ukinuta je egzekvatura za sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, čime je osigurana brza i učinkovita ovrha svih stranih odluka o roditeljskoj odgovornosti. Sukladno odredbi čl. 34. BU II ter „odluka u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću koja je donesena u državi članici i koja je ovršna u toj državi članici ovršna je i u drugim državama članicama bez potrebe za ikakvim proglašenjem ovršnosti“. Drugim riječima, stranu odluku o roditeljskoj odgovornosti koja je ovršna u

⁸³ Vidi predmet C-404/14 *Matoušková*, ECLI:EU:C:2015:653.

⁸⁴ de Sousa Gonçalves 2021, op. cit., str. 8. Vidi i recital (32) BU II ter.

državi podrijetla odluke moguće je, bez ikakva posebnog postupka, izravno ovršiti u drugoj državi članici u ovršnom postupku u skladu s nacionalnim pravom.⁸⁵

S obzirom na to da ovršnost prvostupanjskih odluka nije standard u svim državama članicama (jer izjavljena žalba može imati suspenzivni učinak), u čl. 34. st. 2. BU II ter eksplicitno je propisana mogućnost proglašenja prvostupanjske odluke privremeno ovršnom, ali samo u odnosu na odluku kojom se odobrava pravo na kontakt. Ista iznimka predviđena je u čl. 27. st. 6. BU II ter i za odluke kojima se nalaže povratak djeteta ako je povratak djeteta prije odluke o pravnom lijeku u najboljem interesu djeteta. Iz formulacije obiju navedenih odredaba („sud podrijetla može“ odnosno „može se“) nedvojbeno proizlazi da se ne radi o obvezi, nego o diskrecijskoj ocjeni nadležnog suda.

Razlozi za odbijanje priznanja i ovrhe ostali su isti kao i u BU II bis, s time da je obveza saslušanja djeteta u čl. 21. BU II ter dodatno normirana kao minimalni europski standard, što znači da će uvijek kada djetetu koje je sposobno formirati vlastito mišljenje uopće nije dana prilika da ga izrazi to predstavljati razlog za odbijanje priznanja i ovrhe, osim u slučajevima iz čl. 39. st. 2. BU II ter. Sukladno recitalu (57) „o prikladnoj metodi saslušanja djeteta odlučuje sud podrijetla odluke“. U tom smislu okolnost da je sud države članice podrijetla odluke primijenio različitu metodu saslušanja djeteta od one koja se primjenjuje u državi priznanja ne smije biti razlogom odbijanja priznanja i ovrhe. U skladu s recitalom (62), koji će se od razloga za odbijanje priznanja i ovrhe iz čl. 39. BU II ter ispitivati *ex officio*, a koji na zahtjev stranke, određeno je nacionalnim pravom.

4.2. Novine u postupku ovrhe odluka o roditeljskoj odgovornosti

Okolnost da se nacionalne postupovne odredbe značajno razlikuju, zajedno s činjenicom da neka nacionalna zakonodavstva uopće ne predviđaju posebne postupovne odredbe za obiteljske postupke, u praksi često dovodi do dugotrajnosti postupanja, a time i neučinkovite sudske zaštite. Nastavno na Izvješće Komisije o primjeni BU II bis,⁸⁶ koje kao jednu od bitnih zapreka učinkovite primjene BU II bis navodi upravo neučinkovitu ovrhu, odredbama BU II ter nastojalo se doskočiti i tom problemu. Međutim unatoč određenim novinama nije uklonjen izvor problema, a to je primjena postupovnih odredaba nacionalnog prava na postupak ovrhe odluka donesenih u drugoj državi članici. Sukladno odredbi čl. 51. st. 1. BU II ter postupak ovrhe i dalje je normiran pravom države članice ovrhe. Postupak provode tijela nadležna za provođenje ovrhe (čl. 52.), koja su u slučaju potrebe ovlaštena i na utvrđivanje aranžmana za ostvarivanje prava na kontakt s djetetom (čl. 54.).

⁸⁵ Čl. 51. st. 1. BU II ter. Takvo je rješenje već ranije implementirano u različitim uredbama (primjerice u Uredbi (EU) br. 1215/2012 Europskog parlamenta i Vijeća od 12. prosinca 2012. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u građanskim i trgovačkim stvarima (preinačena), Sl. l. EU 351/1, od 20. 12. 2012.), a kao temeljni argumenti navedeni su: smanjenje troškova postupka i jačanje uzajamnog povjerenja među državama članicama. Više o tome vidi u: de Sousa Gonçalves 2021, op. cit., str. 10.

⁸⁶ Vidi bilj. 10.

Odredbom čl. 56. BU II ter propisana je mogućnost suspenzije i odbijanja izvršenja bilo po službenoj dužnosti, ili na zahtjev osobe protiv koje se traži ovrha, ili, ako to dopušta nacionalno zakonodavstvo, na zahtjev djeteta o kojem je riječ. Naravno, ta mogućnost postoji samo ako je ovršnost odnosno odluke suspendirana i u državi članici podrijetla odluke. Osim iz razloga eksplicitno navedenih u st. 2. čl. 56. BU II ter postupak ovrhe moguće je suspendirati i „ako bi se ovrhom dijete izložilo ozbiljnom riziku od fizičke opasnosti ili psihičke traume zbog privremenih prepreka koje su se pojavile nakon što je odluka donesena ili na temelju bilo koje druge bitne promjene okolnosti“.⁸⁷ Po prestanku tih okolnosti ovrha se nastavlja.

Međutim ako prepreke nastave postojati, sukladno recitalu (69) BU II ter, prije odbijanja ovrhe nadležno tijelo trebalo bi, u skladu s nacionalnim pravom i postupkom, nastojati prevladati te prepreke. Primjerice u slučaju ekstremnog protivljenja djeteta povratku ovrhu odluke trebalo bi osigurati uključivanjem relevantnih stručnjaka, poput dječjeg psihologa ili socijalnog radnika, a tek ako je protivljenje djeteta i dalje toliko snažno da bi njegov povratak bio protivan njegovu najboljem interesu,⁸⁸ moguće je odbiti ovrhu.

Razlozi za suspenziju ili odbijanje ovrhe imaju za cilj izbjegavanje ovrhe onih odluka koje bi mogle biti škodljive za dijete,⁸⁹ odnosno uspostavljanje balansa između načela uzajamnog priznanja i zaštite ljudskih prava.⁹⁰

5. SURADNJA IZMEĐU NACIONALNIH TIJELA

Vezano uz ulogu središnjih tijela BU II ter pojašnjava funkcije, uspostavlja nove zadatke, pojašnjava i uspostavlja nove razine suradnje, drugim riječima ujednačavanjem usluga pojačava učinkovitost. a time i prekograničnu suradnju.⁹¹ Suradnja nije limitirana samo na središnja tijela, već uključuje i suradnju s drugim administrativnim i pravosudnim tijelima. S obzirom na delikatnu prirodu prekograničnih sporova koji uključuju djecu uključivanje različitih tijela, s različitim vještinama i ekspertizom (u svim uključenim državama), najbolji je garant uvažavanja najboljih interesa djeteta prilikom organizacije djetetova života između dviju država.

Naravno, naočitija je i normativno najopsežnija suradnja između središnjih tijela država članica. Stoga u svrhu učinkovitog ostvarivanja tih zadaća „države članice trebaju osigurati da središnja tijela imaju odgovarajuće financijske i ljudske resurse kako bi mogla

⁸⁷ Čl. 56. st. 4. BU II ter. Vidi: predmet C-403/09 PPU *Jasna Detiček v. Maurizio Sgueglia*, ECLI:EU:C:2009:810.

⁸⁸ Vidi predmet C-491/10 PPU *Aguirre Zarraga*, ECLI:EU:C:2010:828.

⁸⁹ Predmet C-211/10 PPU *Doris Povse v. Mauro Alpago*, ECLI:EU:C:2010:400.

⁹⁰ Više o tome vidi u: Gonçalves, Anabela: The balance between the protection of fundamental rights and the EU principle of mutual trust, Freedom, Security & Justice: European Legal Studies, no. 1, 2018, str. 111–131, i Musseva, op. cit., str. 140.

⁹¹ Za razliku od konačnog teksta Uredbe, koji u svakom slučaju predstavlja korak naprijed, Prijedlog BU II ter sadržavao je još ambicioznije ciljeve poput, primjerice uspostavljanja rokova za postupanje središnjeg tijela. Time se smjeralo omogućiti brže postupanje središnjih ili drugih nadležnih tijela, čime bi se poboljšala i učinkovitost same Uredbe.

izvršavati zadaće koje su im dodijeljene na temelju ove Uredbe“ (recital (72) BU II ter). Iako je navedena u nenormativnom dijelu teksta, ovo je jedna od krucijalnih obveza država članica jer nemogućnost učinkovitog funkcioniranja središnjih tijela može rezultirati ozbiljnim poremećajima u primjeni odredaba BU II bis, što se može smatrati kršenjem prava EU-a.

Sukladno odredbama čl. 78. zahtjevi za suradnju upućuju se središnjem tijelu države članice, ali ostavlja se i mogućnost izravne komunikacije nositelja roditeljske odgovornosti sa sudom ili sudova međusobno (st. 5.). Člankom 79. i 80. BU II ter iscrpno su normirane posebne zadaće zamoljenih središnjih tijela i modaliteti suradnje između različitih nadležnih tijela u prikupljanju relevantnih informacija.

Novinu predstavlja i čl. 81. BU II ter, koji omogućuje sudu države članice da od sudova druge države članice zatraži pomoć u provedbi odluka u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, osobito onih odluka koje se tiču osiguravanja učinkovitog prava na kontakt.

6. PREKOGRANIČNO SMJEŠTANJE DJETETA

Prekogranično smještanje djeteta, normirano odredbom čl. 56. BU II bis, u praksi je često bilo problematično ponajprije zbog smještanja djeteta u drugoj državi članici bez dozvole nadležnog tijela te države članice.⁹² Navedena odredba ne sadrži potrebne proceduralne detalje za prekogranični smještaj djeteta, što je u praksi rezultiralo posvemašnjim izostankom ili zakasnelim odgovorom nadležnog tijela države u koju se dijete smješta. Iz tog razloga u čl. 82. BU II ter uveden je uniformni obvezni postupak za dobivanje pristanka za smještaj djeteta, koji uključuje postupanje središnjih tijela i jedne i druge države članice.

Sukladno odredbi st. 1. čl. 82. nadležno tijelo koje razmatra prekogranični smještaj djeteta dužno je najprije dobiti pristanak nadležnog tijela države u koju se dijete smješta. Postojanje pristanka jest *condicio sine qua non* smještanja djeteta (st. 5.). Iznimku predstavljaju samo oni slučajevi u kojima dijete treba biti smješteno kod roditelja, odnosno kod određenih kategorija drugih bliskih srodnika (pod uvjetom da to dopušta država članica koja traži smještaj djeteta)⁹³ (st. 2. čl. 8. BU II ter). Osim u slučaju iznimnih okolnosti rok za donošenje odluke o dodjeli ili uskrati pristanka za prekogranični smještaj djeteta jest tri mjeseca. Odluka se šalje središnjem tijelu, koje podnosi zahtjev najkasnije tri mjeseca od primitka zahtjeva.

S tim u svezi BU II ter eksplicitno navodi da zahtjev za dobivanjem pristanka nužno uključuje angažman središnjih tijela obju država. Zahtjev mora uključivati „izvješće o

⁹² Više o tome vidi u: Medić, Ines: Prekogranični smještaj djeteta u svjetlu Haške konvencije iz 1996. godine i Uredbe Bruxelles II bis, u: Obitelj i djeca, Europska očekivanja i nacionalna stvarnost (Kunda, I. (ur.)), Pravni fakultet u Rijeci, Rijeka, 2014, str. 121-142.

⁹³ U tom slučaju odnosna država članica o tome mora obavijestiti Komisiju, u skladu s čl. 103. BU II ter.

djetetu i razloge za predloženi smještaj ili pružanje skrbi, informacije o svim razmatranim načinima financiranja te sve druge informacije koje (nadležno tijelo) smatra relevantnima⁹⁴. Uz zahtjev i druga tražena pismena prilaže se i prijevod na službeni jezik (ili jedan od službenih jezika) te države članice ili na bilo koji drugi jezik koji zamoljena država članica izričito prihvaća (st. 4.). Sudjelovanje središnjih tijela u postupku smatra se garantom osiguranja učinkovite suradnje između nadležnih tijela država članica, ekspeditivnog vođenja postupka i postupanja u najboljem interesu djeteta.

S obzirom na praksu Suda EU-a⁹⁵ pristanak koji je dan za određeno vremensko razdoblje ne bi se trebao primjenjivati i na odluke kojima se produljuje trajanje smještaja, već bi u takvim okolnostima trebalo pokrenuti novi postupak (recital (83)).

Prema odredbi stavka 7. čl. 82. BU II ter „postupak za dobivanje pristanka uređen je nacionalnim pravom zamoljene države članice“. Dakle države članice trebale bi „uspostaviti jasna pravila i postupke u svrhu ishođenja pristanka, kako bi se zajamčili pravna sigurnost i brzina“ (recital (83)). To znači da bi i RH provedbenim zakonom trebala propisati jasna pravila postupanja u slučaju kad se razmatra prekogranični smještaj djeteta. Pri tome je potrebno normirati postupak i nadležna tijela kako za izlazne tako i za ulazne zahtjeve. S tim u svezi trebalo bi odrediti središnje tijelo, tijelo nadležno za davanje pristanka, rokove za postupanje, uvjete za davanje pristanka, mogućnost izjavljivanja pravnih lijekova i pitanje prijevoda.⁹⁶

7. ZAKLJUČAK

Gledano u globalu, BU II ter predstavlja napredak u odnosu na svoju prethodnicu. Očite su brojne izmjene i dopune, utemeljene na dosadašnjoj praksi Suda EU-a. Opredjeljenje za pristup usmjeren na dijete („*child-centric approach*“), koji u središte postupanja stavlja najbolje interese djeteta, svakako je vrijedno pohvale.

Najznačajnije novine uvedene su u segmentu međunarodne nadležnosti – odustajanje od načela ustaljivanja nadležnosti, detaljnije normiranje prijenosa nadležnosti, detaljnije normiranje prorogacije nadležnosti, uključivanje privremenih mjera u poglavlje o nadležnosti te uvođenje obveze saslušanja djeteta kao minimalnog europskog standarda. Navedenim inovacijama u području međunarodne nadležnosti prednost je dana načelu proksimiteta, koje nadjačava ne samo načelo predvidljivosti i stabilnosti foruma nego i načelo učinkovitosti postupanja. Načelu učinkovitosti postupanja prednost je dana u postupcima povodom otmice djeteta. Odredbe koje se tiču otmice sistematizirane su u

⁹⁴ Primjerice: „očekivano trajanje smještaja, informaciju o svim razmatranim načinima financiranja, nadopunjenu svim drugim informacijama koje bi zamoljena država članica mogla smatrati relevantnima, poput svih predviđenih mjera nadzora, aranžmana za kontakt s roditeljima, drugim srođnicima ili drugim osobama s kojima je dijete u bliskom odnosu, itd...“ (recital (83) BU II ter).

⁹⁵ Predmet C-92/12 *Health Service Executive*, ECI:EU:C:2012:255.

⁹⁶ Možda naj iscrpnije i najpreciznije normiranje nudi njemački International Family Law Procedure Act (IFLPA) iz 2005., izmijenjen i dopunjen 31. siječnja 2019., odjeljak 8, čl. 45.–47. Preuzeto s: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_intfamrvg/englisch_intfamrvg.pdf, 3. 12. 2021.

zasebnu cjelinu, koja je inovirana zahtjevom za koncentracijom nadležnosti u postupcima povodom otmice djeteta, novim (duljim) rokovima za postupanje po zahtjevu za povratkom djeteta, limitiranom mogućnošću izjavljivanja pravnih lijekova i uvođenjem fakultativnog mirenja u postupke povodom otmice djeteta.

Novine su očite i u segmentu priznanja i ovrhe. Primjerice, ukinuta je egzekvatura za sve odluke o roditeljskoj odgovornosti, reguliran je ispravak i povlačenje potvrde te omogućeno izdavanje potvrde o neovršnosti ili ograničenju ovršnosti itd. Ukidanje egzekvature ne implicira smanjenu razinu zaštite državljana Unije, nego se samo kontrola parametara koji se smatraju ključnima za osiguranje učinkovitosti i ovršnosti strane sudske odluke prebacuje u fazu ovrhe. Inoviran je i postupak prekograničnog smještaja djeteta i odredbe o suradnji središnjih i drugih nadležnih tijela.

Iako se odredbama nove Uredbe nastoji uravnotežiti interese stranaka s jedne strane i pravičnosti s druge strane te ukloniti nedostatke uočene u primjeni BU II bis, i dalje ima prostora za napredak kako u smislu konzistencije rješenja tako i u smislu cjelovitosti. Primjerice u odnosu na prorogaciju nadležnosti uvedena je obveza informiranog pristanka, dok je u odnosu na prijenos nadležnosti obveza pristanka barem jedne od stranaka anulirana, a naglasak je stavljen na ulogu suda. Unatoč brojnim dopunama, odredbe o prijenosu nadležnosti i dalje su zahtjevne za primjenu. Vezano uz izbor suda uvedena je obveza suda da obavijesti stranke o svojem pravu da ne prihvate nadležnost, ali u slučaju propuštanja nije određena nikakva sankcija. Zadržan je tzv. „prevagujući mehanizam“ („*overriding mechanism*“), a bez normiranja roka u kojem bi sud nadležan za odlučivanje o roditeljskoj odgovornosti trebao donijeti odluku u slučaju da je prethodno donesena odluka kojom se odbija povratak djeteta.⁹⁷ Postupak ovrhe i dalje se temelji na nacionalnim postupovnim odredbama iako se upravo to u praksi pokazalo kao ključni uzrok neučinkovite ovrhe. Pa i sama kompleksnost teksta Uredbe može se smatrati problematičnom. BU II ter sastoji se od velikog broja članaka i još većeg broja recitala, koji, iako *de jure* ne bi imali normativni karakter, *de facto* figuriraju kao izvor prava. Također, u odnosu na BU II bis, puno je više pitanja koja je potrebno normirati provedbenim propisom i uklopiti u nacionalni postupovni okvir.

Iz svega navedenog i više je nego očito da nadležnim tijelima država članica predstoji zahtjevno razdoblje prilagodbe na novi, poboljšani, ali i kompleksniji pravni okvir u prekograničnim sporovima o roditeljskoj odgovornosti. Ostaje vidjeti kako će u tome snaći.

⁹⁷ Više vidi u: Marjanović, Sanja: The EU Commission's Proposal to revise the Brussels IIa Regulation: shortcomings of the „overriding rule“, Teme, srpanj 2019., str. 901–923. Preuzeto s: https://www.researchgate.net/publication/348973730_THE_EU_COMMISSION'S_PROPOSAL_TO_REVISE_THE_BRUSSELS_IIa_REGULATION_SHORTCOMINGS_OF_THE_OVERRIDING_RULE, 3. 12. 2019.

TOWARDS A NEW REGIME IN EUROPEAN FAMILY-LAW DISPUTES

Just over fifteen years from the beginning of its application, the Brussels II bis Regulation is retiring. It will be replaced with the Brussels II ter Regulation. With a total of 105 articles, 98 recitals and 10 appendices, the new Regulation can be quite intimidating. The new Regulation introduces a number of amendments to the cross-border parental responsibility regime, some of them more and some less successful. Certain issues have been left to the national legislator which further expands the range of relevant legal instruments. The paper presents and explains the most important novelties, highlights problems, and suggests solutions. Special attention is paid to the scope and importance of the recitals whose role is de facto normative. The aim of this paper is to acquaint the competent bodies with, and to prepare them for, the changes brought by the Regulation. In any case, the scope and complexity of the provisions of the Brussels II ter Regulation will be a challenge for national authorities.

Keywords: cross-border family disputes, cross-border parental responsibility disputes, Brussels II bis Regulation, Brussels II ter Regulation

Ines Medić, Associate Professor and Head of the Chair of International and Private Law, Faculty of Law, University of Split

Kornelija Sedlar, student enrolled in an integrated undergraduate and graduate university study programme at the Faculty of Law, University of Split